

Posudek

Štěpáníková, Martina: Reflexe vlastní integrace do české společnosti z pohledu mladých ukrajinských imigrantek. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2013, 65 s.

Problém integrace migrantů do české společnosti, tedy cizích státních příslušníků, kteří si zvolili za svou cílovou zemi Českou republiku, je aktuálním problémem současnosti. Je problémem společensky citlivým zejména u příslušníků velkých cizineckých komunit, které se po roce 1990 etablovaly v ČR. K těmto komunitám patří i komunita občanů Ukrajiny, na níž Martina Štěpáníková obrátila svou pozornost. Její bakalářská práce tedy řeší problém společensky nosný a z hlediska státní politiky ČR důležitý.

Pro konkrétní výzkum procesu integrace si M. Štěpáníková zvolila skupinu mladých vysokoškolsky vzdělaných žen z ekonomicky dobře situovaných ukrajinských rodin, žen, které v ČR žijí kontinuálně minimálně deset let a které se přistěhovaly se svými rodiči jako děti nebo mladistvé. Pozornost obrátila ke generační skupině, u níž lze předpokládat kontakty s vrstevnickými skupinami vlastní komunity i většinové společnosti. Zacílení výzkumu na ekonomicky prosperující ukrajinské rodiny je doposud méně obvyklé; i zde vidím klad předložené bakalářské práce. Z metodického hlediska považuji za dobré rozhodnutí autorky obrátit se při výběru respondentek vždy pouze na jednu mladou ženu z rodiny a tak vyloučit názorové ovlivnění.

Problém integrace vybrané skupiny mladých žen sledovala M. Štěpáníková z pohledu jejich sebereflexe, tedy z autentického hodnocení integračního procesu, který podstupují. Záměrně zvolila přístup emický, přístup při sledování sebeidentifikace jedince jako člena určité skupiny a společnosti nezastupitelný. Položila si tři otázky: otázku reflexe postupně „poznávaného“ každodenního života v Praze, otázku problémů při komunikaci s českým okolím a ruskojazyčnými vrstevnickými skupinami a otázku způsobu reakce imigrantek na tyto problémy. Data k zodpovězení otázek získala narativními a polostrukturovanými rozhovory. O takto shromážděná empirická data opřela svou analýzu.

Koncepci bakalářské práce M. Štěpáníková vybudovala na třech oddílech. V úsporně napsané vstupní části vymezila paradigma svého výkladu i interpretační rámec, v němž zjištěná data posuzuje. Ve druhé části vyhodnotila proces integrace svých respondentek z jejich emického pohledu. Ve třetí části pak postoje a názory respondentek komparovala s cílem ukázat pravidelnosti, shody i rozdíly (a jejich příčiny) při začleňování zkoumané skupiny žen do české i ruskojazyčné vrstevnické skupiny. V této části si připravila půdu pro formulaci závěrů. Koncepce práce má svou logiku. Oceňuji zejména duální vedení rozpravy: zohlednění jednotlivých případů a navazující syntézu.

Výklad M. Štěpáníkové přinesl řadu podnětů k odborné diskusi. Jedním z významných je otázka definice „druhé generace imigrantů“. Praxe různých států (a v návaznosti i badatelských týmů) věkovou hranici, od níž se jedinec nepočítá k první, ale druhé generaci imigrantů, stanovuje od okamžiku narození (dětí narozené v přijímací zemi) do dosažených deseti let v době imigrace. Data shromážděná M. Štěpáníkovou tuto hranici u sledované skupiny posouvají k horní hranici. Podnětné je i zjištění, že většina respondentek, které se do ČR přistěhovaly ve věku mladším než devět let, deklarovala, že je jim kulturně bližší

prostředí české než ruskojazyčné, přestože v rodině hovoří rodným jazykem a rodina buduje jejich národní vědomí vázané na zemi původu. Také přesvědčení o výhodnosti příslušnosti k ruskojazyčné skupině imigrantů při pracovním uplatnění v ČR, zaznamenané ve výpovědích některých respondentek, nutno registrovat a dále sledovat. V této souvislosti si kladu otázku, zda respondentky mluvily o českém trhu práce nebo o etnické ekonomice ruskojazyčné komunity.

Částečně otevřený ponechala autorka práce problém sebeidentifikace (či sebedeclarace) respondentek v národnosti a skupinové příslušnosti budované na etnicitě, státní příslušnosti a jazykové kompetenci. Lze si položit otázku, jak se tyto identifikace u respondentek neprolínají a zda s nimi respondentky nenakládají účelově ve vazbě na kontaktní situace.

Z drobných upozornění: doporučuji užívat výzkum etnografický nebo empirický (s. 24, 25).

M. Štěpáníková prokázala, že si dovede vytýčit problém, shromáždit data k jeho řešení, tato data analyzovat, interpretovat a formulovat uvážené závěry. Práce odpovídá požadavkům kladeným na bakalářské práce. Doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako práci výbornou.

V Praze 15. 9. 2013

Mirjam Moravcová